
TEMAGRUPP HUSHÅLLENS KONSUMTION

INLEDNING

Temagruppens område

Temagruppens fokus är hushållens konsumtion, avfallshierarkins allra översta steg. Inte återbruk och återanvändning utan helt enkelt minska inköp.

Projektet minimeringsmästarna är en viktig grund. I Minimeringsmästarna får hushåll i hela Sverige tävla mot varandra i att minska sina avfallsmängder och hur vi kan leva mer hållbart. Dalarna är det län som har deltagare från flest kommuner. Projektet har initierats av Göteborgsregionen och finansieras av Avfall Sverige.

Temagruppen har bestått av 17 deltagare från främst kommun, miljöstrateger och avfallsverksamhet.

Ett webinarium har hållits, 10 november, med ca 30 deltagare.

Mängder/flöden

Hushållen i Dalarna producerade år 2021 ca 158 000 ton avfall exklusive trädgårdsavfall och slam från enskilda brunnar (motsvarar ca 485 kg/person – Sverige 450), varav;

- 40 350 ton restavfall till förbränning (125 kg/person – Sverige 150)
- 16 650 ton matavfall till rötning (51 kg/person – Sverige 39)

- 70 400 ton grovavfall varav 36 900 ton gick till förbränning och 12 350 ton gick till materialåtervinning (215 kg/person – Sverige 210). Av det som gick till förbränning var 17 100 ton blandat brännbart grovavfall som till stor del skulle kunna återanvändas eller materialåtervinnas (52 kg/person – Sverige 48).
- 22 100 ton förpackningar och returpapper (68 kg/person – Sverige 71)
- 8400 ton farligt avfall/elavfall (26 kg/person – Sverige 25), varav elavfall 4250 ton (13 kg/person – Sverige 13)

Aktörer

Kommunens avfallsorganisation ansvarar för hushållens avfall. DalaAvfall koordinerar utveckling med att minska avfall.

Andra viktiga aktörer är bostadsbolag och kommunens miljöstrateger eller motsvarande, konsumentrådgivare, näringslivskontor, skola och aktörer som utbildar och inspirerar till minskad konsumtion. Naturligtvis är även handeln viktig.

Lagstiftning

Miljöbalken anger att den som har avfall är skyldig att avfallet omhändertas enligt avfallshierarkin och att kommunen ansvarar för att samla in och behandla bland annat kommunalt avfall. Avfallsförordningen (2020:614) tydliggör ansvar för sortering och omhändertagande.

Kommunerna har också en skyldighet att informera om avfallsförebyggande åtgärder och hantering av avfall.

Agenda 2030

12.5 Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.

Nationella mål

God bebyggd miljö

Avfallshanteringen är effektiv för samhället, enkel att använda för konsumenterna och att avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallens påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

SAMMANFATTANDE ANALYS

Hållbar konsumtion är ett mycket brett område med många aktörer och intressen.

Kommunen kan vilja stimulera näringsliv och handel samtidigt som samhället måste agera för mer hållbara levnadssätt med minskad konsumtion. Här har exempelvis Borlänge kommun, som är en stad handelsstad, gått med i Viable cities som är ett program inriktat på innovation för klimatneutrala och hållbara städer. 23 städer i Sverige deltar och i kommunen inbegrips kommun, företag och hushåll med det gemensamma målet om ett klimatneutral Borlänge 2030. Det är viktigt att

följa utvecklingen i detta projekt och tillvarata erfarenheter.

Avesta kommun har tillsammans med SEI och RISE sökt och väntar på svar om ett projekt som avser stärka kommunens förutsättningar att minska klimatutsläpp som uppstår genom hushållens konsumtion. Projektet kommer genomföra en undersökning om invånarnas förutsättningar, motivation, potential och drivkraft för att förändra sin livsstil.

Mer hållbar konsumtion innefattar en mängd faktorer såsom att anpassa levnadsvanor till att köpa mindre nytt, köpa mer begagnat och köpa med bättre kvalitet och hållbarhet.

Väldigt översiktligt finns det människor som redan gör mycket för att minimera avfall och de som inte gör något. Sedan har vi ett stort antal människor som gör ganska mycket men kan göra mycket mer. Detta är sannolikt det stora antalet och därmed också den grupp som ger mest total nytta vid en förändring.

Ungdomar och yngre vuxna är också viktiga målgrupper som påverkar samhällsutvecklingen lång tid framöver.

Det är viktigt att öka kunskapen om attityder och beteenden och hur det går att förändra samt att tillvarata och vara nyfiken på verktyg och metoder.

Det gäller också försöka förstå de mekanismer som styr konsumtionen och agera så att det skapar bekräftelse och samhörighet.

Kommunikationen bör vara enkel att begripa för den stora massan av människor och inspirera mer än skambelägga.

Mer hållbar konsumtion leder till minskade avfallsmängder. Dalarna har ca 8 % mer

kommunalt avfall än medelkommunen i Sverige.

För varje ton avfall vi kan minska så minskas klimatpåverkan kring 2 – 2,5 ton CO₂e.

Textilier och plastförpackningar är ur klimatsynpunkt viktigast att minska.

Dessutom minskar förbränningskostnaderna med minst 1000 kr/ton.

Klimatpåverkan från konsumtion varierar mellan olika hushåll, från omkring 3,5 ton CO₂e per person och år i mer resurssvaga områden till närmare 18 ton CO₂e per person och år i de mer resursstarka.

Dalarnas kommuner mäter kundnöjdhet vartannat år, där följande kan noteras år 2021;

- 81 % tycker det är enkelt att minimera avfallsmängder (ny 2021). Ju äldre desto enklare.
- 78 % undviker slänga mat. Det är främst äldre över 65 år tycker det är enkelt (86%).
- 85 % undviker köpa nya plastpåsar i livsmedelsaffärer, en kraftig ökning jämfört 2017 (51%). Liten skillnad i åldersgrupper.
- 36 % minimerar pappersanvändning, en ökning jämfört 2017 (29%). Det är främst yngre under 45 år som gör detta (50%).
- 52 % överväger nödvändighet köpa nya kläder, en viss ökning jämfört 2019 (48%). Det är främst äldre över 65 år som gör detta (ca 59%).
- 52 % är villiga att ändra levnadssätt för att minimera avfallsmängder, en minskning jämfört år 2017 (56%). Liten skillnad i åldersgrupper.
- 52 % styr sin konsumtion mot ökad återanvändning, en minskning jämfört med 2017 (56%). Liten skillnad i åldersgrupper.

VAD VILL VI GÖRA

Utveckla en mer hållbar konsumtion hos en majoritet av invånarna som leder till mindre mängder avfall. Många aktörer måste involveras i syfte att ge bättre kunskap och förutsättningar att leva mer hållbart. Hållbar konsumtion kräver ständig process som kräver samarbete/nätverk och det är viktigt att knyta an till andra projekt och händelser fortlöpande för att tillvarata utvecklingsmöjligheterna.

Kunskap, medvetandegöra och göra det enkelt att göra rätt !

Fet stil: Temagruppens förslag/prio

Exempel mål (2030 jämfört med 2021 om inte annat anges)	Klimatnytta, ton CO2e (Avfall Sverige rapport 2019:19)	Ekonomisk nytta
Minska mängd kommunalt avfall¹ med 20%, varav följande ska minskas; <ul style="list-style-type: none">• Mängd restavfall – 50 %• Mängd brännbart grovavfall – 50 %	65 000 – 80 000 (minskad förbränning 30 000 ton) 80 000 (elavfall)	32 – 40 mkr/år minskad förbränning (1000 – 1300 kr/ton) Dessutom minskade kostnader elavfall (inköp, avsättning)
Andel som tycker det är enkelt att minimera avfallsmängder ska överstiga 90% (81% 2021)	Enkelt att göra rätt	
Andel nöjda med information om att minimera avfallsmängder ska överstiga 70% (56% 2021)		
Minska mängd elavfall Kanske främst ska vara kommunalt mål och åtgärd – vi får se om det behövs på hushåll Är med pga att det inte ingår i förbränningskedjan		

¹ Exkl slam och trädgårdsavfall

PRIO anger grupper som prioriterade 29/11: A=3 eller fler grupper; B=1-2 grupper

Exempel åtgärder	Kommentar	Projekt Dalarna	Främst lokalt	PRIO 29/11	Kommentarer 29/11
Åtgärder direkt riktade mot hushåll/förening					
Bilda nätverk förebyggande/hållbar konsumtion/attityd och beteendeförändringar	Fortsättning temagrupp Kan knyta nätverk inom kommunikation som undergrupp	X		BB	
Kommunikationsplattform	Ta fram plattform som anger kommunikationspaket att användas mot olika kanaler och målgrupper. Använda kommunens kanaler. Enkel och tydlig Använda influencers m.m. Skapa en positiv känsla hos allmänheten Visualisera kan ingå Ta fram material som andra aktörer kan arbeta med, ex UF företag, högskola, folkhögskola Målgruppsanpassning Klimatkompassen Fokus medborgare och skola Inkl sorteringsguide Arbetsplatser	X		A	
Utveckla insamlingsystem som möjliggör miljöstyrning för att minimera avfallsmängder	Kunna styra via avfallstaxa	X		A	

Exempel åtgärder	Kommentar	Projekt Dalarna	Främst lokalt	PRIO 29/11	Kommentarer 29/11
Visualisera avfallsmängden i Dalarna	Användas i kommunikation	X		BB	
Ta fram mall för studiecirkel	Informationsmaterial Koppla till sociala medier och information för att nå fler Viktigt att de har rätt information – nätverket måste samarbeta (utgå från kommunikationsplattform) Ut i byar riktade besök	X		B	
Utveckla sorteringsguiden	Del i paket studiecirkel Klimatkalkylator Konsumtionstips kring internethandel (kinaimport etc), mm Lyfta fram goda exempel Inleda med WS med externa parter	X		BB	Kan nationell ersätta ?
Uppmärksamma goda exempel, exempelvis hushåll, företag och föreningar	Goda förebilder minimera avfall	X		B	
Handlingsplan nej till reklam	Ex Falun, Halmstad		X		
Hushållen minskar matsvinnet	Projekt för att ta fram aktiviteter/koncept för minskat matsvinn i hushållen. I Avfall Sveriges rapport 2019:21 "Kartläggning av matsvinninitiativ" framgår att hushållen är en målgrupp som behöver ett större fokus. Kartläggning av initiativ riktade mot hushåll som tillkommit sedan 2019 samt utveckling av nya. Exempel tillämpa färdigt koncept, "Resterkocken". Kan ev med minimeringsmästarna	X			

Exempel åtgärder	Kommentar	Projekt Dalarna	Främst lokalt	PRIO 29/11	Kommentarer 29/11
<i>Utveckla fler fritidsbanker</i>	<i>Samla ihop dessa i en, denna och nedan kursiva</i>		X	B	
<i>Kvartersmall dela material/byte</i>	<i>Framta upplägg som flerbostadshus, villakvarter mm kan använda för att utveckla dela material funktioner (ex trädgård, cyklar, fritid, sällankläder, sällanartiklar, mm)</i>	X			
<i>Delningsverksamheter</i>	<i>Fixotek, leksaksbibliotek, cykelkök, "Smarta kartan" https://www.smartakartan.se/</i>		X	A	
<i>Ordna kommunala lagningsplatser</i>	<i>Ev både anställda och privat. Laga textil, möbler, skor, varselkläder, mm Ex sociala företag, AME Olika experter inom olika områden samverkar. Integrationsjobb. "Allt du vill reparera finns här"</i>		X	A	
Samarbetspartner/sponsor till avfallsförebyggande aktiviteter.	Bidra till att möjliggöra för föreningar / privatpersoner etc att kunna ordna klädbytdagar, leksaksbyte, kunskapsträffar mm. (Aktiviteter som förebygger avfall). Kommuner/Kommunala bolag etc kan underlätta för aktörer att ordna träffar. Kan ske mot självkostnad. Handlar också om att trycka på sponsorer att inte bara köpa skyltplats utan bidra till hållbarhetsaktiviteter. Kräva ökad hållbarhet. Kan vara viktig del för att nå många i kommunen	X		B	
Åtgärder riktade mot kommun/Avfallsverksamhet					

Exempel åtgärder	Kommentar	Projekt Dalarna	Främst lokalt	PRIO 29/11	Kommentarer 29/11
Tävling minimera avfall	<p>Fortsättning minimeringsmästarna. Utgå från mall som kan användas för tävling för mellan kommuner/kommunala bolag och dess anställda (privat).</p> <p>Exempelvis urval av vissa anställda eller politiker i styrelse/nämnd. Tävla mellan avdelningar/bolag inom kommun.</p> <p>Nyttja samma process som ordinarie process minimeringsmästarna – pågå under halvår (sept 2023 – mars 2024). Kan vara tävlingar inom kommuner.</p> <p>Senare kan det utmytna i kommunkamper.</p> <p>Steg 2: Utmana företag och skola</p>	X		BB	
Skoltävling konsumtion	<p>Fortsättning minimeringsmästarna.</p> <p>Ta fram enkel mall som kan användas för tävling för mellan skolklasser och deras familjer.</p>	X		B	
Ekonomiska incitament för verksamheter som minimerar avfall	<p>Minskade kostnader används för utveckling verksamhet/arbetsmiljö etc</p>		X	BB	
Lunchföreläsningar hållbar konsumtion	<p>Ta fram ett koncept med ett antal inspirerande föreläsningar på temat hållbar konsumtion/minska avfallet, i linje med minimeringsmästarna. Att kunna erbjuda i kommunala verksamheter men också privata företag. Kunna besöka fysiskt så att medarbetare kan ta med sin lunch och lyssna.</p> <p>Koppla ihop med tävling minimera avfall, ex följa tema per månad som är i ordinarie process.</p> <p>Gemensamt material som kan användas i många sammanhang</p>	X		BB	
Mall klimatinvesteringsplan	<p>Utgå från klimatneutralt Borlänge</p>	X			

Exempel åtgärder	Kommentar	Projekt Dalarna	Främst lokalt	PRIO 29/11	Kommentarer 29/11
Ta fram mall för utveckling av hållbara stadsdelar	Utgå från klimatneutrala Borlänge där ett projekt är Jakobsdalen, med fokus på att skapa hållbara livsstilar. Koordinera med erfarenheter minimeringsmästarna.	X			
Upphandla mer återbrukat material	Gynnar företag inom återbruk	X			
Styra sponsring för återbruksändamål	Ex genom låg hyra lokaler.		X		
Åtgärder riktade mot näringsliv					
Utveckla kriterier för att skapa näringslivssamverkan med klimatfrämjande	Klimatneutrala Borlänge har en logga "Vi är en del av Klimatneutrala Borlänge", går det spinna vidare på det "Vi är en del av klimatneutrala Dalarna" ?	X			
Miljönärmärka verksamheter	Uppmana butiker och företag i Dalarna att <u>miljönärmärka sig</u>.		X		Kan också avskräcka kunder
Möjliggöra hållbar konsumtion	För politiker, näringsliv och företag. Det blir ofta en krock med dessa aktörer när vi pratar hållbar konsumtion och avfallsförebyggande - hur får vi våra lokala företagare att se vinningen, behovet och "måstet" med att anpassa sina affärsmodeller till en hållbar konsumtion och att erbjuda och underlätta för dalarnas invånare att konsumera hållbart. Näringslivsvecka på temat???	X		BB	
Alla UF-företag ska vara hållbara/avfallsförebyggande 2030		X			
Öka möjligheten att köpa livsmedel på lösvikt i egen förpackning.	Jobba med att få in möjlighet att köpa livsmedel i lösvikt och i egna förpackningar. Samarbete näringslivskontor?	X			

Exempel åtgärder	Kommentar	Projekt Dalarna	Främst lokalt	PRIO 29/11	Kommentarer 29/11
Längre livslängd - pris per använt tillfälle	Antalet gånger en vara använts är det verkliga priset. Hur många gånger som varan används är beroende av kvalitet, service och reservdelar, design och funktion och förhoppningsvis stolthet att varan är producerad hållbart. Kan vi finna ett koncept där kvalitetspris visas i butik QSEK (Quality price) som tar hänsyn till några viktiga parametrar och ger signal om det verkliga priset pris per använt tillfälle?	X			
Minskad påverkan från Internethandel	Skor transporteras i snitt 8 ggr och kläder 4-5 ggr innan det når slutkund. Detta genererar transporter men även förpackningar. Kan vi hitta ett koncept där antingen kunden har kvar varan 3-4 veckor för att finna ny kund i området eller en central där varor lagras och säljs lokalt/regionalt?	X			